

УДК 327 (479.25)

Л. Аветисян, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЛОБІ ЯК ІНСТИТУТ ВПЛИВУ ВІРМЕНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В США

Проаналізовано роль вірменського лобі як інституту впливу діаспори на зовнішню політику США. Показано, що численна вірменська громада США відіграє помітну роль у розвитку вірменсько-американських відносин. Вірменська діаспора в США має тривалу і багату історію. Факторами успіху вірменського лобі стали високий ступінь організації, чітко сформульовані політичні цілі та вимоги, скоординована робота групи з вірменських справ у конгресі й активна взаємодія з іншими діаспорами. Офіційне визнання геноциду є головним пріоритетом для вірменського лобі і сприймається як боротьба за історичну справедливість.

Ключові слова: лобі, діаспора, Вірменія, США, політика, зовнішня політика, вірменська громада, громадські організації.

Постановка проблеми. Однією з найефективніших форм взаємодії діаспори зі своєю державою є здійснення нею лобістської діяльності в тих країнах, де політична система дозволяє етнічним групам ефективно захищати свої інтереси і де вірменська діаспора має впливові позиції. Лобістська діяльність вірменських організацій, на теперішній момент, найкраще виявляється у Сполучених Штатах Америки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практичні і нагальні питання розвитку та діяльності вірменської діаспори США, а також вплив вірменського лобі на зовнішню політику США й американсько-вірменські відносини знайшли належне місце в науковому доробку таких дослідників, як В. Атоян, І. Ароян, Т. Варданян, К. Аветисян, А. Галастян, С. Джангозян, М. Троїцький, О. Геворгян, А. Габріелян, Д. Кіракосян, Р. Паносян, Д. Аганян, Т. Ганаланян, А. Наапетян, Х. Рес, Дж. Маккормік та ін. Загалом констатуємо наявність достатньої кількості наукових досліджень, що здійснюються переважно вірменськими, російськими та західними дослідниками.

Метою статті є визначення ролі та місця лобі, як найефективнішого інституту впливу на зовнішню політику на прикладі діяльності вірменських лобістських організацій у США.

Виклад основного матеріалу. У США вірменська діаспора змогла сформувати серйозні інститути впливу. Електоральна система дозволяє американським вірменам чинити помітний вплив на політичні процеси. Вплив є вагомим також і на регіональному рівні в палатах представників місцевих окремих штатів, мерії, округів. Цей комплекс факторів робить вірменську діаспору США "мотором вірменського лобі у світі" [1, с. 92]. На думку американських дослідників, вірменське лобі в рейтингу найвпливовіших лобі і займає друге місце після єврейського. Вірменське лобі в США було сформовано паралельно з міграцією вірмен у Сполучені Штати. Вірменське лобі присутнє в апараті президента й уряді США, а також в органах законодавчої влади. Лобістські структури організують зустрічі із сенаторами, круглі столи за участі різних чиновників, надсилають листи президенту США і посадовцям уряду [2].

Важливим моментом при аналізі вірменської діаспори в США є такий факт: якщо раніше загалом вірменські організації створювалися переважно в діаспорі, то в постбіполярний період їх почали створювати на території Вірменії, з ініціативи вірменської влади. Зокрема, у 1993 р. був заснований Всевірменський фонд "Ай-стан", основним завданням якого є об'єднання ресурсів вірменства на благо Вірменії і Нагірного Карабаху. Це була одна з перших ініціатив Вірменії з налагодження конкретної взаємодії з діаспорою. Крім цього, у нових умовах не тільки не припинив існувати, але і переосмислив свою діяльність Комітет з культурних зв'язків з

вірменами діаспори. Зокрема, під керівництвом академіка Г. Сімоняна був розроблений новий не ідеологізований статут. З одного боку, діяльність комітету була спрямована на зміцнення єдності між частинами вірменства, з іншого – була виражена рішучість позбутися ідеологічної спадщини відносин радянського періоду. Крім цього, висловлювалася готовність не допустити втручання в діяльність органу з боку партій діаспори. Ситуація, що склалася, відкривала для інститутів діаспори нові можливості, насамперед, можливість залучитися до реального політичного життя на батьківщині. Деякі її представники зайняли високі пости в уряді країни [3, с. 33]. Проте з появою суверенної вірменської держави, повноправного суб'єкта міжнародного права й учасника міжнародних відносин, монополія на представлення інтересів діаспори і всього вірменства на міжнародній арені перейшла від традиційних партій діаспори до Республіки Вірменія [4, с. 75].

Однією з найефективніших організацій, що переслідували ціль впливати на політику держави, що приймає, за допомогою ефективно лобістської діяльності, стала згадувана в попередньому параграфі, Вірменська асамблея Америки. Наразі зауважимо, що організація прагне згуртувати американських вірмен в ім'я реалізації вищезазначених цілей, домогтися більшої участі вірмен у внутрішньополітичних процесах у країні проживання. Крім цього, комітети Асамблеї ведуть постійну роботу з конгресменами з приводу проведення сприятливої для вірмен політики країни, організують візити зацікавлених осіб до Вірменії і в Карабах, займаючись лобіюванням вірменських інтересів. Багато в чому завдяки діяльності асамблеї в Конгресі США було створено комітет, що займається питаннями вірмен. Іншою великою вірменською організацією є Комітет з вірменського питання або ж Вірменський національний комітет Америки, що активно сприяє розв'язанню широкого кола питань, що турбують вірмен США [5]. Ці дві організації є найбільшими вірменськими лобістськими структурами США, що займаються просуванням питань, які цікавлять їх на американській політичній сцені [4, с. 121].

Необхідно відзначити, що політична система США наклала свій відбиток і на вірменську діаспору США. Розкол у вірменській діаспорі стався за партійною ознакою, що позначилося і на вірменських лобістських організаціях США. Єдиною позитивною стороною є те, що ця конкуренція і прагнення перевершити один одного сприяє мобілізації ресурсів обох організацій зі своїми підходами й ідеями. Вірменські групи діють як на федеральному рівні, так і на рівні штатів. Чітко формулюючи свої вимоги, вони також ведуть значну роботу як дослідні центри, забезпечуючи конгресменів необхідною інформацією про геноцид, становище Вірменії та Карабаху, у якому вони опинилися внаслідок блокади з боку двох турецьких держав, розміри необхідного сприяння, проце-

си демократизації вірменської громади, а також проблеми самої громади, тим самим привертаючи увагу влади та членів громади до зазначених питань [4, с. 122].

Подібною діяльністю в межах асамблеї займається, зокрема, Вірменсько-американський комітет дій (ARAMAC) – опікується питаннями геноциду, збором і наданням достовірної інформації про нього. Конгресу США комітетом надається достовірна інформація з тих питань, що хвилюють вірмен по всьому світу, зокрема у країнах, які є силовими центрами або впливовими акторами в сучасних міжнародних відносинах. Це ті країни, які за рахунок потужного військового й економічного потенціалу змогли розширити сфери своїх інтересів, довівши їх до регіону, і мають тут можливість здійснення свого впливу (Росія, США, Китай, Франція, Велика Британія тощо) [2].

Активно функціонує також вірменсько-американський політичний комітет дій – незалежний орган, до якого входять сенатори з республіканської і демократичної партій. Комітет активно працює в Палаті представників Конгресу США для розширення групи конгресменів з вірменського питання і розвитку діяльності цієї групи. До кола інтересів комітету входить також питання про визнання США Геноциду вірмен 1915 р. З цією метою 17 березня 2009 р. на засіданні Сенату США була представлена резолюція № 252, співавторами якої були сенатори А. Шиф, Ф. Полоне та ін. У ній сенатори закликали президента США надати гарантії в тому, що у щорічному посланні події 24 квітня 1915 р. будуть оцінені як геноцид [2].

У США активно діє також Вірменський національний комітет США або комітет "Ай Дат". Комітет розгорнув активну лобістську діяльність як у державних колах США, так і серед чиновників Державного департаменту США.

Вірменський національний інститут (ANI) розташований у м. Вашингтоні. Результати виконаної роботи представляються на конференціях і в публікаціях Інституту. Крім того, науковий центр контактує із громадськими та політичними діячами, науковцями і журналістами, привертаючи увагу до проблеми заперечення геноциду і захисту прав людини. Вірменознавчими дослідженнями займається й "Інститут Зорян", заснований на початку 1980-х рр. і має представництва в Кембріджі та Торонто. У центрі уваги інституту – дослідження та збір матеріалу стосовно геноциду, вивчення вірменської діаспори і питання, що стосуються сучасної Вірменії. Крім вищезазначених, захистом вірменських інтересів займається ще низка організацій: Вірменсько-американський комітет політичних дій, Комітет із суспільних питань США – Вірменія (USAPAC) та ін. Вірменські лобісти намагаються втягнути в зацікавлені групи представників обох політичних партій – і республіканців, і демократів [4, с.123].

У Конституції США були закладені юридичні принципи функціонування лобізму. Політична система США, заснована на концепції стримувань і противаг, спочатку була відкрита для груп впливу. Хоча слід наголосити, що перші законодавчі акти про лобізм мали неоднорідний характер [6]. Це пов'язано, насамперед із тим, що політична система США заснована на постійному змаганні інтересів різних груп виборців. Ця особливість несе із собою не тільки низку переваг, але й деякі негативні наслідки, ключовий із яких складається з поступової фрагментації суспільства.

Джеймс Медісон, один із батьків – засновників США, був автором "теорії фракцій", що попереджала при-

йдешні покоління американців про небезпеку зіткнення між постійними групами інтересів: "Пристрасть до різних думок щодо релігії, уряду і темряви інших предметів, так само як відмінності в судженнях і в практичному житті, прихильність різним ватажкам, що домагаються переваги і влади, або особам іншого штибу, чиї долі так чи інакше привертають уми і серця, зі свого боку, ділять людство на фракції, розпалюють взаємну ворожнечу і роблять людей куди більш схильними ненавидіти та гнобити один одного, ніж брати участь у досягненні загального блага" [7]. Учений вважав, що знищити фракції неможливо, але можна послабити їхній вплив за допомогою складного пристрою федеральної влади та створення великої кількості штатів, що ускладнило б горизонтальні політичні зв'язки. За два з половиною століття існування США багато груп інтересів змогли пристосуватися до такої системи стримувань і противаг [8, с. 69]. Насамперед, ідеться про етнічні й емігрантські спільноти, тобто діаспори, які за наявності належного ступеня консолідації можуть долати опір американських політичних інститутів [9, с. 166].

Лобіювання визнання геноциду вірмен у США нині залишається одним із головних питань і його можна розділити на два етапи. Перший етап охоплює 1915–1930 рр., коли вірменські організації домоглися підтримки від США щодо незалежності Західної Вірменії. Другий етап розпочався після Другої світової війни і був пов'язаний з ухваленням Конвенції про попередження геноциду та покарання за нього. У 1945 р. Американський комітет на підтримку незалежності Вірменії (АКПН) був перейменований у Вірменський національний комітет Америки (ВНКА). Головним завданням нової організації стало визнання США геноциду вірмен на офіційному рівні. Під час холодної війни Туреччина була одним із найважливіших союзників США. Офіційний Вашингтон і лідери конгресу вважали, що обговорення геноциду вірмен може викликати негативну реакцію Анкари [10, с.14].

Ситуація змінилася в 1974 р., коли Туреччина ввела війська на територію Кіпру. Вірменське лобі скористалося кризовою ситуацією для просування резолюції про геноциду. У 1975 р. палата представників ухвалила резолюцію про геноцид вірмен "День пам'яті жертв нелюдських злочинів" [11]. Комітети конгресу приймали резолюції про геноцид вірмен у 1984, 2006, 2010 і 2014 рр. Більшість резолюцій вимагали від адміністрації США визнати події 1915-1923 рр. геноцидом [12, с.11]. Водночас "Акт правди і справедливості щодо геноциду вірмен" 2014 р. вимагає від Вашингтона враховувати факт геноциду вірмен при розбудові політичного діалогу з Туреччиною [13].

У заявах американських президентів від Т. Рузвельта до Б. Обама можна виокремити гуманітарний і політичний підхід до геноциду вірмен. США надали гуманітарну допомогу вірменському народу в 1915–1930 рр., а історичні документи і листи американських дипломатів лягли в основу законів про визнання геноциду вірмен по всьому світу. У політичній площині визнання геноциду зіштовхувалося з перешкодами. По-перше, федеральна влада не хотіла зайвий раз дратувати Туреччину. По-друге, питання геноциду стало для США "політичною дубиною", яка використовувалася для того, щоб змусити Туреччину дотримуватися тієї чи іншої зовнішньополітичної лінії. У дослідженні доводиться, що прийняття численних резолюцій усупереч

бажанню адміністрації показує високий рівень консолідації вірменського лобі [10, с.14,15].

Отже, проблема визнання геноциду вірмен Туреччиною перетворилася на найважливіший фактор політичного життя США, Франції та інших держав, де проживає численна вірменська діаспора. У спільній Декларації від 24 травня 1915 р. країн-союзниць (Велика Британія, Франція і Росія) масові вбивства вірмен вперше в історії були визнані злочином проти людяності. За минуле століття багато держав офіційно визнали і засудили геноцид. При цьому питання визнання найчастіше перетворювалася на предмет політичних спекуляцій. У США політики, що представляють опозицію, вже кілька десятиліть напередодні президентських виборів постійно обіцяють визнати і засудити геноцид вірмен після свого приходу до влади, але потім цього не роблять. Вкотре зазначений засіб використав у своїй передвиборчій кампанії Барак Обама, який у 2008 р. заявляв про те, що "геноцид вірмен – це широко задокументований факт" й обіцяв своїм вірменським виборцям офіційно визнати цей факт в разі перемоги на президентських виборах [14, с. 2].

Позиція США щодо визнання геноциду вірмен визначається наявністю численної і політично активної вірменської громади в США. У її підтримці зацікавлені всі політики на федеральному і місцевому рівнях. Водночас Туреччина має для США особливу цінність як регіональний союзник. Очевидно, що ці базові фактори чинять різноспрямований вплив на політику адміністрації США незалежно від того, яка партія переможе на президентських виборах і хто нині очолює Білий дім. Для США і ЄС відносини з Туреччиною мають настільки важливе значення, що це ускладнює для вірменської дипломатії завдання домогтися визнання і засудження геноциду вірмен з боку всього світового співтовариства, зокрема і Туреччини [14, с. 2].

Наступним найважливішим питанням лобіювання вірменської діаспори в США є питання Нагірно-Карабаської Республіки (НКР). Вплив вірменського лобі на ухвалення рішень щодо Нагірного Карабаху дуже значне і позначається на американській зовнішній політиці. З 1991 р. вірменські організації США почали лобістську кампанію на підтримку НКР. Однією з головних причин провірменської позиції з карабаського питання стало те, що офіційний Вашингтон сприймав референдум 1988 р. як сигнал про прагнення карабаських вірмен до свободи. Інтереси вірменського лобі збіглися з інтересами США в регіоні, що призвело до ухвалення низки провірменських законів. Члени вірменського лобі в конгресі внесли в закон на підтримку свободи 907-му поправку, що забороняла США надавати підтримку Азербайджану [15]. У 1994 р. в Баку було підписано "контракт століття" про розробку нафтових родовищ. Левова частка в розробці нафтогазових родовищ дісталася американським компаніям. Нафтовий фактор привів до формування впливової лобістської коаліції, що виступає за скасування 907-ї поправки [10].

Вірменське лобі протягом тривалого часу успішно блокувало ініціативи з боку адміністрації та проазербайджанських лобістів. Заможування дії поправки у 2002 р. було пов'язано зі зростаючою геополітичною значимістю Туреччини й Азербайджану [10]. У 2000–2010 рр. вірменське лобі продовжувало впливати на процес ухвалення рішень щодо НКР. Члени групи з вірменських справ у конгресі блокували військові операції і призначення американських дипломатів в Азербайджан

[16]. У 2012–2014 рр. вірменському лобі вдалося домогтися важливого прориву в питанні визнання незалежності НКР. Парламенти штатів Род-Айленд, Массачусетс, Луїзіана, Мен і Каліфорнія ухвалили резолюції, у яких закликають уряд США визнати її незалежність. Початок визнання американськими штатами незалежності НКР обумовлено низкою факторів. Суб'єктивний фактор виявляється в ефективній роботі вірменського лобі на локальному рівні. Об'єктивний фактор полягає в тому, що із 2012 р. позначилася криза у відносинах США з Туреччиною й Азербайджаном [10].

Стосовно Нагірно-Карабаського конфлікту вірменські лобісти блокують президентські ініціативи, військові угоди і навіть призначення послів. Потрібно відзначити, що вірменське лобі в конгресі США має великий вплив на питання призначення дипломатів у Баку. Улітку 2010 р. Б. Обама запропонував конгресу кандидатуру М. Брайзи на пост посла США в Баку. 21 вересня 2010 р. сенатори Б. Менендес і Б. Бостері проголосували проти його кандидатури і тривалий час посольство США в Баку працювало без посла [2].

З огляду на те, що час визнання незалежності Нагірно-Карабаської Республіки США в політичному та інших аспектах все ще не назріло, вірменська громада на рівні окремих штатів і міст США йде по шляху боротьби за визнання незалежності НКР [17, с. 6]. П'ять штатів США вже визнали незалежність Нагірно-Карабаської Республіки. Найважливішим успіхом вірменського лобі в лобіюванні інтересів НКР стало прийняття парламентом штату Каліфорнія резолюції AJR № 32 в "Підтримку незалежності Нагірно-Карабаської Республіки" від 8 травня 2014 р. За ухвалення резолюції проголосували 70 членів парламенту, тоді як проти її ухвалення виступив лише один законодавець. У резолюції, ініційованій членом Асамблеї штату М. Гатто і сенатором К. де Леоном, відзначається, що Нагірний Карабах – це історична територія Вірменії, яка була незаконно віддана під управління Радянського Азербайджану в 1921 р. 10 грудня 1991 р. Нагірний Карабах проголосував за незалежність і 6 січня 1992 р. демократично обраний парламент республіки офіційно оголосив про її незалежність. Законодавчий акт також закликає конгрес й адміністрацію Білого дому визнати та підтримати підсумки волевиявлення народу Нагірного Карабаху. Отже, Каліфорнія стала п'ятим штатом, що визнала незалежність НКР. Однак, на відміну від інших штатів, законодавчий акт, прийнятий штатом Каліфорнія, має особливе значення. З огляду на те, що парламент Каліфорнії офіційно визнав незалежність НКР, вірменське лобі може на легітимному рівні домогтися підтримки влади штату в розвитку двосторонніх економічних зв'язків [2].

Нині розвиток Нагірно-Карабаської Республіки як незалежної держави багато в чому, залежить від геополітичного розкладу в регіоні і рішення Нагірно-Карабаського питання. З огляду на те, що фінального рішення із зазначеного питання в коротко- і середньостроковій перспективі не передбачається, НКР необхідно продовжувати існувати в умовах агресії Азербайджану і блокади кордонів. Водночас, налагоджуючи контакти з Росією і США, країнами, у яких вірменська діаспора відіграє важливу роль. НКР може залучати дедалі більше інвестицій у власну економіку, не замислюючись особливо, як до цього поставиться незадоволений будь-якою економічною активністю НКР Азербайджан. Однак НКР має всі шанси не тільки на поступове відновлення, але і на нарощування власної економічної по-

туги. Для цього необхідно якомога частіше і голосніше представляти бренд НКР, міфологізувати його і виводити на міжнародний рівень. Будь-яка можливість привернути увагу до маленької закавказької країни може відіграти ключову роль для її розвитку [18, с. 43].

Необхідно відзначити, що спочатку США підтримували рух карабаських вірмен за незалежність. Це було пов'язано з безліччю об'єктивних і суб'єктивних факторів. По-перше, американські політики гідно оцінили протестний потенціал радянських вірмен. По-друге, рух карабаських вірмен сприймався в контексті загальної боротьби різних народів СРСР за незалежність. По-третє, 1990-ті рр. стали піком могутності вірменських лобістських організацій в США. Необхідно зауважити, що американці вірменського походження працювали в адміністраціях Рейгана і Буша-старшого, Пентагоні та Держдепартаменті. Крім того, інтереси вірменської діаспори лобювали провідні законодавці конгресу: лідер республіканської фракції сенату Роберт Доул, спікер нижньої палати Джим Райт, глава сенатського комітету з міжнародних справ Клейборн Пелл і сенатори Джозеф Байден, Джон Керрі й Едвард Кеннеді [19].

Більше того, адміністрація Президента Буша-старшого розглядала Вірменію як потенційного союзника в Закавказзі. Уже в 1990 р. сенатори Клейборн Пелл і Джон Керрі направили офіційне звернення до радянського лідера М. Горбачова із закликом передати Карабах до складу Вірменської РСР. Сенатор Пелл під час зустрічі із главою радянського МЗС Е. Шеварднадзе висловив думку, що радянське керівництво не повинно дозволити Азербайджану проводити подальший контроль над НКАО. Отже, інтереси Вірменії, Карабаху і вірменської діаспори в той період збіглися з інтересами американської влади, що призвело до прийняття конгресом низки провірменських ініціатив. Наприклад, Вірменія і НКР були залучені в гуманітарні урядові програми по лінії "Закону на підтримку свободи". Примітно, що Азербайджан не був залучений у ці програми у зв'язку "з незаконною блокадою кордону з Вірменією" (поправка 907). Крім того, Єреван і Степанакерт з 1990-х рр. отримують щорічну безоплатну фінансову допомогу в межах американських зовнішніх асигнувань [19].

Незважаючи на відносини, що динамічно розвиваються на початку 1990-х рр., США та Вірменія не зуміли вибудувати довгострокову стратегічну співпрацю. Це пов'язано з багатьма причинами. Було важливим знайти формат цих взаємин. "Для молодої вірменської республіки, заблокованої Туреччиною й Азербайджаном, головним пріоритетом стало питання безпеки. Перший потенційний формат надання гарантій безпеки – теоретичний вступ Вірменії до НАТО. Однак цей варіант не мав жодних шансів на практичне втілення. Для прийняття Вірменії до Північноатлантичного альянсу було необхідно: визнання США незалежності НКР, яка в подальшому стає частиною Вірменії; перегляд членства Туреччини, яка б блокувала вступ Єревана; перегляд статуту НАТО, що означало б розкол організації. Отже, стає очевидною утопічність інституціоналізації військово-політичного діалогу Вашингтон – Єреван у межах Альянсу" [19].

Другий можливий формат – надання Вірменії статусу основного союзника США поза НАТО. У цьому випадку в програші опинилася б вірменська сторона. Звичайно, Єреван отримав би можливість участі у спільних оборонних ініціативах і проведення спільних досліджень військового характеру. В умовах відсутно-

сті альтернатив вірменська сторона послідовно змінювала і розширювала політичний діалог із Росією як у двосторонньому форматі, так і в межах Організації договору про колективну безпеку (ОДКБ). Крім відсутності формату військово-політичного співробітництва, провідні американські транснаціональні корпорації активно брали участь у розділі азербайджанської каспійської нафти. За "Контрактом століття" 1994 р. лівову частку родовищ отримали компанії "Амоко", "Ексон Мобіл", "Юнокал", "Шеврон" і "Тексако". З моменту підписання цих угод, Азербайджан набув в особі вищеназваних корпорацій впливових лобістів у США. Конгресмени і члени виконавчої влади активно просували ініціативи щодо скасування 907-ї поправки і залученню Баку до американських військових і гуманітарних програм. Як найбільші американські платники податків, "Шеврон" і "Ексон Мобіл" здійснили ключовий вплив на рішення адміністрації Буша-молодшого заморозити окремі пункти 907-ї поправки. Однак широкі можливості нафтового лобі не привели ні до повного скасування поправки, ні до висновку Карабаху з гуманітарних програм, ні до встановлення стратегічних відносин між США й Азербайджаном [19].

Отже, вірменська діаспора в США має тривалу і багату історію. Перші вірменські громади й організації почали формуватися в 1870 р. Найбільший потік вірменських переселенців в США припав на період геноциду, внаслідок якого понад 1,5 млн вірмен були вбиті та вигнані з історичної батьківщини. Вірмени подолали соціально-культурні бар'єри й інтегрувалися в американське суспільство. Успіхи вірменського лобі в досягненні політичних цілей дозволяють зробити висновок про те, що розмір етнічної групи не визначає її здатність впливати на політику. Фактор нечисленності компенсується за рахунок компактного проживання вірмен у таких ключових штатах, як Каліфорнія, Массачусетс, Іллінойс, Флорида, Нью-Йорк і Нью-Джерсі.

Іншими факторами успіху вірменського лобі стали високий рівень організації, чітко сформульовані політичні цілі та вимоги, скоординована робота групи з вірменських справах у конгресі й активна взаємодія з іншими діаспорами. Офіційне визнання геноциду є головним пріоритетом для вірменського лобі і сприймається як боротьба за історичну справедливість. Резолюції про визнання геноциду вірмен прийняті законодавчими органами 43 штатів. На федеральному рівні законодавчі ініціативи підтримувалися в комітетах конгресу в 1975, 1984, 2001, 2007, 2010 і 2013 рр. [10].

Після розпаду СРСР і виникнення незалежної Республіки Вірменія організації діаспори оголосили про пріоритет підтримки Вірменії і боротьби за визнання незалежності НКР. У 1990-ті рр. вірменське лобі стало одним із ключових чинників американської політики в Закавказзі. Важливими наслідками діяльності вірменського лобі стали послання американських законодавців М. Горбачову про необхідність передачі Нагірного Карабаху Вірменії, ухвалення 907-ї поправки до закону про підтримку свободи та залучення НКР у гуманітарні програми уряду США. У 2011–2014 рр. вірменське лобі домоглося визнання незалежності НКР штатами Род-Айленд, Мен, Луїзіана, Массачусетс і Каліфорнія. США продовжують надавати гуманітарну допомогу НКР, але з політичного погляду Вашингтон робить ставку на Азербайджан як на важливого актора в межах політики диверсифікації поставок енергоресурсів в Європу [10].

Висновки. Отже, численна вірменська діаспора США відіграє значну роль у дружньому розвитку вірменсько-американських відносинах. Експерти, що працюють у вірменських лобістських організаціях США, знайомі з американською політичною системою зсередини і можуть бути залучені як консультанти для вироблення ефективнішої стратегії взаємодії Вірменії і США у глобалізованому світі. Однак нині пріоритетним є подолання конкуренції і певного протиріччя всередині власне самої вірменської діаспори у Сполучених Штатах. Це стосується, передусім, найактивніших організацій вірменського лобі США, що займаються політичними питаннями. Розуміння спільної мети та інтересів поміж лобістськими організаціями сприятиме ефективнішому розв'язанню конкретних зовнішньополітичних завдань, а також внутрішній груповій інтеграції та об'єднанню вірменської громади на основі групової ідентичності та спільних цілей. Вірменські організації, що діють окремо, ускладнюють інтеграцію і об'єднання всередині самої громади, призводять до конкуренції і роз'єднаності в поданні її інтересів, що не може залишитися непомітним для влади і негативно впливає на кінцевий результат, тим більше, що завдання цими організаціями зазвичай ставляться однакові. Їхнє досягнення обтяжується конкурентною боротьбою, що впливає вкрай деструктивно на весь процес лобіювання вірменських національних інтересів не тільки в США, але і у світі.

Список використаних джерел:

1. Троицкий М.А. Конгресс и политика США в отношении Армении / М.А. Троицкий // США и Канада: экономика, политика, культура. – 2017. – № 4 (568). – С. 90–105.
2. Геворгян О.З. Фактор диаспоры в отношениях армении с ЕС и США [Электронный ресурс] / О.З. Геворгян // Постсоветские исследования. – 2018. – Т.1. – № 6. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/faktor-diaspory-v-otnosheniyah-armenii-s-es-i-ssha>.
3. Паносян Р. Непростое прошлое, трудное настоящее, туманное будущее (отношения Армении и диаспоры в 1988-1999 гг.) / Р. Паносян // Диаспоры. – 2000. – № 1-2. – С. 30-51.
4. Джангозян С.Ю. Процесс развития отношений между Арменией и диаспорой в условиях утверждения независимой государственности : дисс. ... канд. полит. наук : 23.00.02 – Политические процессы и институты / С.Ю. Джангозян. – Ереван, 2016.
5. About the ANCA. [Electronic source]. – Access mode : <http://www.anca.org/ancaprofile.php>.
6. Соединенные Штаты Америки: Конституция и законодательные акты ; пер. с англ. / сост. В.И. Лафитский ; под ред. и со вступ. ст. О.А. Жидкова. – М. : Прогресс, Универс, 1993.

L. Avetisyan, PhD student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ЛОБИ AS AN INSTITUTE OF THE INFLUENCE OF THE ARMENIAN DIASPORA IN THE USA

The role of the Armenian lobby as an institution of influence of the Diaspora on US foreign policy is analyzed. It is shown that a large Armenian community of the United States plays a prominent role in the development of Armenian-American relations. The Armenian Diaspora in the United States has a long and rich history. The factors of success of the Armenian lobby have become a high degree of organization, clearly formulated political goals and requirements, coordinated work of the group on Armenian affairs in the congress and active interaction with other Diasporas. The official recognition of genocide is a top priority for the Armenian lobby and is perceived as a struggle for historical justice.

Keywords: lobby, Diaspora, Armenia, USA, politics, foreign policy, Armenian community, public organizations.

Л. Аветисян, асп.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ЛОБИ КАК ИНСТИТУТ ВЛИЯНИЯ АРМЯНСКОЙ ДИАСПОРЫ В США

Проанализирована роль армянского лобби как института влияния диаспоры на внешнюю политику США. Показано, что многочисленная армянская община США играет заметную роль в развитии армяно-американских отношений. Армянская диаспора в США имеет длительную и богатую историю. Факторами успеха армянского лобби стали высокая степень организации, четко сформулированные политические цели и требования, скоординированная работа группы по армянским делам в конгрессе и активное взаимодействие с другими диаспорами. Официальное признание геноцида является главным приоритетом для армянского лобби и воспринимается как борьба за историческую справедливость.

Ключевые слова: лобби, диаспора, Армения, США, политика, внешняя политика, армянская община, общественные организации.

7. The Federalist Papers by Alexander Hamilton, John Jay, and James Madison [Electronic source]. – №10. – Access mode : http://www.gutenberg.org/files/1404/1404-h/1404-h.htm#link2H_4_0010.

8. McCormick J.M. Ethnic Interest Groups in American Foreign Policy / J.M. McCormick // The Domestic Sources of American Foreign Policy: Insights and Evidence ; ed. by J.M. McCormick. – 6th ed. – N. Y. : Rowman & Littlefield Publishers, INC, 2012. – P. 67-87.

9. Лошкарёв И.Д. Влияние этнонациональных лобби на внешнюю политику США: исторический опыт украинской диаспоры / И.Д. Лошкарёв, Д.А. Пареньков, А.А. Сушенцов // Вестник МГИМО-Университета. – 2018. – № 2 (59). – С. 165-184.

10. Галстян А.С. Армянское лобби в США: формирование и основные направления деятельности (1915–2014 гг.) : дисс. ... канд. ист. наук : 07.00.0 / А.С. Галстян ; Нац.-исслед. Томский гос. ун-т. – Томск, 2015.

11. National Day of Remembrance of Man's Inhumanity to Man: resolution was introduced in a previous session of Congress and was passed by the House on April 8, 1975. – Wash. : D.C., 1975.

12. Affirmation of the United States Record on the Armenian Genocide Resolution. – Wash. : D.C., 2007.

13. The Armenian Genocide Truth and Justice Resolution offers a new approach to U.S. efforts to foster Armenian-Turkish relations which are equitable, constructive, stable, and durable. – Wash. : D.C., 2009.

14. Крылов А.Б. Столетие геноцида армян в международных отношениях [Электронный ресурс] / А.Б. Крылов // Ежегодник ИМЭМО РАН "Север-Юг-Россия. 2015". – М., 2016. С. 120-125. – Режим доступа : https://www.imemo.ru/files/File/magazines/Zapad_Vostok/2016/Stoletie_Krylov.pdf.

15. The constitution of NAASR [Electronic source] // The National Association for Armenian Studies and Research. – Belmont : MA, [s. a]. – Access mode : <http://www.naasr.org/index.php/about-us-sitemap-menu-93/history-site-map-menu-123>.

16. Senators Barbara Boxer and Robert Menendez voting against confirmation of Brayza [Electronic source] : Press release // Armenian National Committee of America. – Wash. : D.C., 2010. – Access mode : <https://anca.org/press-release/senators-press-bryza-on-pro-azerbajjan-policy-conflict-of-interest>.

17. Newland Kathleen. 2010. Voice After Exit : Diaspora Advocacy. Report. Wash. : DC : Migration Policy Institute. – 28 p.

18. Габриелян А.А. Анализ нагорно-карабахского конфликта: республика арцах на пороге перемен / А.А. Габриелян // Проблемы национальной безопасности в условиях глобализации и интеграционных процессов (Междисциплинарные аспекты) : мат. междунар. науч. форума. – Ереван : Изд-во РАУ, 2017. – С. 34-43.

19. Галастян А. Карабахские выражи во внешней политике США [Электронный ресурс] / А. Галастян // Международная жизнь. – 27.04.2016. – Режим доступа : <https://interaffairs.ru/news/show/15177>.

Надійшла до редколегії 01.04.19